

Bolinderbyn

Foto: Oscar Bladh, 1948

När J. & C. G. Bolinders Mekaniska Verkstads AB köpte Kallhälls gård 1906 för att bygga sin nya fabrik på platsen tvingades man också lösa bostadsfrågan för de anställda. Bolinders lät bygga ett femtontal stora villor med lägenheter om ett eller två r o k. Under 1920-talet byggdes ytterligare några villor liksom det så kallade Ungkarlshotellet, där de ogifta männen fick hyra rum. I början av 1940-talet var bostadssituationen pressad. Fabriken expanderade och nyanställde, men företaget kunde inte längre erbjuda tjänstebostäder. Dessutom var standarden i arbetarvillorna låg. Vatten fick hämtas i gemensamma pumpar, hygienutrymmen saknades och torrdassen låg i längor utomhus.

Men 1945 sattes spaden i marken för Bolinderbyn. Bolinders lät här, på initiativ av företagets chef Birger Dahlerus, bygga sammanlagt 21 radhuslängor med åtta lägenheter. I det angränsande Skogstorpsområdet uppfördes 81 villor. Radhusen ritades av civilingenjören Malte Klev. Både radhusen och villorna byggdes av firman AB Svenska Trähus. Fem år senare påbörjades också Trehörningen, ett område med fyra hyreshus, som ligger mellan Skogstorp och

Enköpingsvägen.

Radhusen innehöll hyreslägenheter om tre rum och kök i två plan samt en källare med hobbyrum och förrådsutrymmen. Villorna innehöll även de tre rum och kök, men byggdes i ett plan med källare. Till de blivande villaägarna lämnade Bolinders ränte- och amorteringsfria lån på tio år.

Tvättade utomhus

Med våra mått mätt är både radhusen och villorna ganska små. Men för de gamla Kallhällarna som flyttade från sin enrumslägenheter i arbetarvillorna var det ett lyxboende - att kunna ha både ett finrum och två sovrum, så att föräldrar och barn fick varsitt! För att inte tala om kök med vatten och avlopp, toalett inomhus och ett badrum... sådant som vi idag i västvärlden betraktar som självklar standard. Mycket uppskattad blev också den gemensamma tvättstuga som byggdes i början på 1950-talet. De första åren fick man tvätta utomhus i stora tvättgrytor som eldades underifrån.

Men allt var inte frid och fröjd. Lägenheterna i Bolinderbyn var tjänstebostäder och villkoret för att få flytta in var en fast anställning i företaget. Den

som slutade på Bolinders förverkade sin hyresrätt och vräktes helt sonika. Efter några uppmärksammade vräkningar ledde detta fram till en rättslig process, som i sin tur mynnade ut i en ny lag, "Lex Bolinder". Den nya lagen innebar i princip att det inte längre blev möjligt att säga upp en hyresgäst för att denne bytt arbetsgivare. I början fanns också en del "barnsjukdomar". Vattnet, som togs från en pumpstation nära Ulvsättra gård, räckte ibland inte till, utan invånarna fick hämta vatten nere vid pumpen på Byxfickstorget i nuvarande centrum. Likaså var elnätet underdimensionerat så elen slogs av och på under vissa tider på dygnet. I början av 1950-talet fick de boende möjlighet att friköpa husen från Bolinders och bildade istället en bostadsrättsförening.

Bolinderbyn idag är väl bevarad sedan byggnadstiden. Dock tilläggsisolerades radhusen på 1970-talet och fick plåtpanel, istället för de ursprungliga fasaderna som var i trä och puts.

Bolinderbyn, Skogstorp och Trehörningen är idag attraktiva boendemiljöer. Men kopplingen till Bolinders är kanske inte längre så självklar. Ändå är området ett av de sista exemplen i Stockholms län där ett företag genom sin starka ställning på orten och genom sitt markinnehav kunde uppföra bostäder för sina anställda i större skala. Redan 1953, året efter att Trehörningen stod klart, överlät Bolinders mark till HSB. Och några år senare såldes mark till Svenska Riksbyggen. Därmed var Bolinders långa dominans på bostadsmarknanden i Kallhäll definitivt till ända.

Ingrid Kennerstedt Bornhall